

STÄMNINGAR

I FINLAND

Av f. statsrådet, jur. d:r J. O. SÖDERHJELM, Helsingfors

OM MAN vill förstå finländskt politiskt tänkesätt av i dag, bör man sätta sig in i de förutsättningar, som betingade det stora politiska avgörandet försommaren 1941. Detta byggde helt på erfarenheterna av den ryska politiken under tiden efter Moskva-freden. Det kan icke nog starkt understrykas vilken mara som de femton månaderna mars 1940 till juni 1941 vilade över det finska folket. Det nyss genomkämpade kriget, den tunga freden, evakueringen från Karelen och Hangö, tvånget att dessutom använda alla resurser i folk och materiel till att återupptaga försvarsmakten och bakom den nya gränsen skapa den Mannerheimlinje, som icke fanns vid Summa, allt detta utgjorde en börda som ofta föreföll hart när omöjlig att bära. Men härtill kom den yttre otryggheten. Försommaren 1940 eliminerades västmakterna från politiskt inflytande i norra Europa. Vänskapen mellan Tyskland och Sovjet uppvisade inga sprickor. Sverige stod med blicken riktad mot söder och väster.

Moskvas i februari—mars 1940 påkomna fredsvilja baserade sig icke på verklig önskan om samförstånd med eller respekt för Finland, utan på fruktan för ett västmaktsingripande i det rysk-finländska kriget, varigenom Ryssland kastats in i stormaktskonflikten på Tysklands sida. När fältet nu efter västmakternas nederlag i Frankrike och Norge blev fritt fortsatte herrar Stalin och Molotov politiken från hösten 1939. Det ena ryska kravet avlöste det andra. Man fordrade i tur och ordning Ålandsbefästningarnas demolering, genomgångstrafik till Hangö, diplomatisk och konsular representation utan måtta, överlämnande av maskiner, förnödenheter, lokomotiv, järnvägsvagnar m. m. till Sovjet. Man ställde till trakasserier längs den nya gränsen, usurperade finländsk vattenkraft i Vuoksen, saboterade handelsavtalet o. s. v. Samtidigt anordnades upplopp i Helsingfors och Åbo och bedrevs allsköns annat ofog inom landet. Finlands regering ansåg det

till att börja med klokast att giva efter för de ryska kraven, man önskade så långt som möjligt tillfredsställa Sovjets aspirationer i hopp om att på en saklig bas uppnå en förbättring av de inbördes relationerna. Men det visade sig att varje eftergift från finländsk sida blott eggade ryssarna till nya fordringar. Det var icke kravens sakliga föremål som intresserade bolsjevikerna, utan hetsjakten på Finland. När detta småningom blev uppenbart hade Finlands regering ingen annan utväg än att upphöra med reträtten och taga konsekvenserna.

Under dessa femton månader levde Finlands folk mellan hopp och fruktan. Visserligen sipprade rätt litet av det som verkligen hände ut till allmänheten, och även de militära åtgärder, som allt efter lägets utveckling blevo nödvändiga, företogs med diskretion. Men ändå var det ingen i Finland som ej visste vad som var i fråga. Och det var ingen som ej var medveten om att intet under denna gång skulle ske vid den nya gränsen, att vid en öppen konflikt kampen blott skulle gälla tid. Och bakom ett nederlag i detta hotande krig låg ingen ockupation i den bemärkelse, som detta ord har i civiliserat språkbruk, utan fullständig undergång för Finlands folk. Att Finlands regerings uppfattning av den ryska politikens mål icke var ogrundad och folkets farhågor väl motiverade, därom bära herr Molotovs i november 1940 i Berlin framlagda krav noggsamt vittne.

Krigsbudet den 22 juni mottogs med oerhörd lättnad i Finland. Det ryska trycket var eliminerat. Ingen hyste någon tvekan om en snabb tysk seger på huvudkrigsskådeplatsen. Efter ett kort fälttåg skulle Finlands folk få ägna sig åt återuppbyggandets vidlyftiga problem. Det är ingen hemlighet att händelserna efter krigsutbrottet icke togo den vändning man bl. a. i Finland motsett. Men även om man försommaren 1941 kunnat förutse händelsernas utveckling, även om man haft klart för sig alla konsekvenserna av samarbetet med Tyskland och krigföringen mot Ryssland, och om man kunnat veta vilket Finlands läge skulle bliva i februari 1942, så skulle någon annan aktionslinje än den som valts icke kunnat komma i fråga. Hela Finlands folk är än i dag ense om att vad som helst var och är bättre än maran från tiden mellan krigen. Risken måste tagas. Den togs, och även dess konsekvenser skola utan tvekan bäras i medvetande om att man beträtt den enda möjliga vägen.

Hurudan är då dagens situation, sedd med finländska ögon?

Gentemot Ryssland står Finland militärt utan bekymmer så

länge Tyskland håller. Armén är väl utrustad, och hos befäl såväl som hos manskap förefinnes ett betydligt mått av krigserfarenhet och självförtroende. Finland har herraväldet i luften. Den ryska armén däremot har förlorat mycket av sin slagkraft och kan icke inom rimlig tid bliva vad den varit i fråga om folk och materiel. Den ryska flottan är inträngd i Kronstadt-bukten. Åtminstone under nuvarande förhållanden löper Finland ingen risk att uppslukas av sin östra granne.

Mellan Tyskland och Finland existerar icke något formellt förbund, icke heller någon annan statsakt som närmare skulle reglera dessa två rikens inbördes relationer. Gentemot Tyskland står Finland formellt fritt. De militära operationerna samordnas genom förbindelseofficerare, de ekonomiska och försörjningspolitiska genom handelsförhandlingar och andra överläggningar mellan fackmyndigheter och sakkunniga. Att även i politiskt avseende kontakt hålles är ju givet, men huru intima resp. utrikesministrars och envoyéers samtal äro, undandrager sig den utomstående bedömande. Men trots denna formella obundenhet hava förhållandenas makt självfallet skapat ett intimt samarbete.

På det militära området utgör det tyska fälttåget i öster en förutsättning för de finländska segrarna. De tyska trupperna i Finland däremot avse icke Finlands försvar, utan tjäna helt tyska intressen. Det förefinnes icke något subordinationsförhållande mellan tyskt och finländskt militärbefäl. Tyskarna underhållas helt från sitt hemland och genom sin egen organisation.

Finlands verkliga svaghet ligger för ögonblicket på försörjningens område. Man hängav sig länge i Finland åt förhoppningen att Sverige skulle kunna förse Finland med vad det oundgängligen behövde, och att vägen över Petsamo till Atlanten skulle kunna hållas öppen. Numera veta vi att Sverige icke hade förmått framskaffa det Finland ej självt kunde producera, och Petsamo-trafiken blev stoppad redan före krigsutbrottet den 22 juni. Finland får nu från Tyskland eller från av Tyskland besatta områden det, som för dess försörjning med livsmedel, flytande bränsle m. m. är absolut oundgängligt.

Man kan icke i Finland förmärka att samarbetet med Tyskland skulle medfört några märkbara inrikespolitiska konsekvenser. Inom de grupper, en stor del av den finskspråkiga högern och en fraktion på svenskt håll, som redan länge legat i opposition mot det rådande samhällsskicket, demokratin, parlamentarismen o. s. v., finnas väl en del personer som numera vore beredda att

utan vidare acceptera nationalsocialismen. De flesta synas dock förena sin kritik av det demokratiska systemet och sin beundran för Tyskland med en viss tvekan att i Finland tillämpa tyska doktriner och metoder. Inom de grupper av samhället åter, den överväldigande majoriteten, som alltid uppburit de demokratiska idealen och där ansvaret för statens ledning åtminstone tillsvidare hört hemma, har ingen verklig åsiktsförskjutning kunnat förmärkas, såsom även framgår av offentliga yttranden av republikens president, statsministern m. fl.

Frågan huru man i dessa dagar i Finland ser på världshändelserna och var man har sina sympatier kan besvaras med att man allmänt hoppas på tysk seger och framförallt fruktar konsekvenserna av att västmakterna och Ryssland skulle vinna kriget. Tidigare tänkte man sig väl mest att Tyskland skulle krossa bolsjevismen och att Finland på detta sätt automatiskt skulle lösgöras från storpolitiken. Man tog för givet att vid ett fredsslut de finländska livsintressena skulle respekteras, oberoende av vem som bleve segrare. Men under de senaste månaderna har Englands hållning gentemot Sovjet framkallat allvarliga bekymmer. Att kampen mot en gemensam fiende betingar viss åtminstone yttre sammanhållning, förstår man. Men att denna vänskap skulle fordra att engelsmännen driva en hetskampanj mot Finland, det kan man ej begripa. Så är emellertid fallet. Den engelska radion har en daglig finskspråkig utsändning, som till idénhåll och nivå kan tävla med vad under det ryska tryckets värsta tider predikades från Petroskoi. Den finska publiken serveras nu från England huvudlösa lögner om det inre tillståndet i Finland, och i jublande ton rapporteras ryska segrar över de finländska trupperna, ett sällsamt sätt att försöka vinna det patriotiska folkets bevägenhet. Och den bolsjevikiska regimen prisas på samma sätt som förut skedde i rysk radio. Alla dessa amsagor om sovjetparadiset, vilka hundratusentals finska män med egna ögon verifierat i Östkarelen, och resten av folket kunnat studera hos de ryska fångarna, upprepas av den engelska propagandan. Här till komma mot Finland hotfulla uttalanden i ett antal officiella engelska tal. Man kan hoppas att allt som kommer till offentligheten icke motsvarar verklig engelsk opinion och icke i längden skall utgöra ledmotiv i den engelska politiken, men man kan icke förtänka Finlands folk dess bekymmer inför de perspektiv dessa radioutsändningar och statsmannatal öppna.

Förhållandet till Sverige är fortfarande föremål för varje

tänkande finländares intresse. Lika brännande som vid mångt tidigare tillfälle är detta spörsmål icke just nu. Det har icke politisk aktualitet. Finland har valt sin väg. Sverige sin, tyvärr gå de betydligt åtskiljs.

En utbredd opinion i Finland har tidigare funnit det onaturligt och oklokt att Sverige icke deltagit i det s. k. korståget mot bolsjevismen. Den allmänna meningen i Finland synes i detta avseende nu börja komma till en annan åsikt, nämligen att ett neutralt och av kriget icke skövlat Sverige för Finland utgör den mest positiva tillgången i dess kamp för sin existens. Trots politikens skiftningar hoppas man fortfarande att den dag skall komma då Sverige och Finland skola kunna fritt och intimt samarbeta, även politiskt och militärt. Den överväldigande majoriteten av Finlands folk tror fortfarande på en framtid för sitt land inom ramen av ett fritt Norden med allt vad detta betyder i fråga om samhällsskick, rättsväsende och kultur.

Hjälpen från Sverige till Finlands barn betyder mycket för skingrande av de missförstånd, som existerat. Den opposition mot barnförsändelserna till Sverige som vissa nationalistiska element försökt framprovocera saknar resonansbotten. Tvärtom har den entusiasm och offervilja som kommer till uttryck i omhändertagandet av de finländska barnen i Sverige överallt i Finland framkallat spontan tacksamhet. Man kan ej nog beundra det förakt för personligt besvär som ligger bakom åtagandet hos tusentals personer att i sina hem emottaga fattiga barn i en besvärlig ålder, barn vilka för det mesta tala ett främmande språk. Man vågar hoppas att de personliga band som på detta sätt knytas, och de som förena tusental faddrar i Sverige med fadderbarn i Finland skola visa sig hållbara och få en positiv betydelse i framtiden.

I Sverige möter man ofta frågan: strävar icke Finland till fred, försummas ingenting från finländsk sida för att i detta avseende nå ett positivt resultat? Härtill kan svaras, att varje människa i Finland önskar fred, och att man lika allmänt önskar hålla Finland borta från det stora kriget. Denna fredslängtan beror emellertid icke på inre svaghet. Visserligen växa krigets bördor dag för dag, försörjningen blir knappare, det ekonomiska livet har att kämpa med utomordentliga svårigheter, bristen på folk, råvaror och transportmedel gör sig i stigande grad kännbar. Men ingen i Finland tvekar på den punkten att kriget skall föras tills man nått slutmålet, trygghet mot nya överfall från öster. Och

en sådan trygghet kan icke i dag nås genom ett fredsslut med Ryssland. Stalins och Molotovs ord skänker man i Finland icke någon tilltro, en uppgörelse med dem ger ej någon säkerhet. Västmakterna skulle väl erbjuda Finland sina garantier, men vad betyda de, åtminstone momentant? Efter ett försiktigt fredsslut skulle ryssarna, förutsatt att deras militära makt icke dessförinnan blivit definitivt försatt ur spel, med från den finländska fronten frigjorda trupper försöka slå de tyska styrkorna vid Leningrad och i Baltikum. Skulle detta lyckas finge de fria händer att med full kraft slå ned på det åter isolerade Finland. Även i fråga om försörjningen skulle ett fredsslut mera stjälpä än hjälpa Finland. Tyskland skulle bliva fritt sina förpliktelser. Sverige kan icke ersätta Tyskland, icke heller västmakterna förmå göra det samt allra minst Ryssland.

Den östkarelska frågan skulle knappast utgöra något hinder för en eventuell fredsaktion. Klart är att områdesutvidgningar mot öster vore ytterst betydelsefulla för att göra slut på Östkarels roll som uppmarschområde mot Finland, och för att förkorta den långa landgränsen. Man bör ej heller underskatta den finsknationella känslan för denna landsända och dess hårt prövade folk. Å andra sidan är det utomordentligt betydelsefullt att nya friktionsmoment i umgänget med den östra grannen icke skapas. Huru dessa intressen skola avvägas mot varandra överlämnas med fullt förtroende till ledningens bedömande. Att denna kallt skall handla efter landets verkliga intresse kan betraktas som givet.

För Finlands framtid utgör Rysslands fortskridande försvagning ett intresse av första rangen. Även om 1942 års kampanj icke, såsom man i Finland hoppas och tror, slutar med Rysslands fullständiga krossande, så skall dock Sovjet, oberoende av om Tyskland eller England hemför den slutliga segern, utgå ur detta krig starkt försvagat. Detsamma gäller alla deltagare i den gigantiska kraftmätningen. Tänker man på vissa händelser efter det förra världskriget, t. ex. på de misslyckade fälttågen mot bolsjevikerna, eller på Vilna och Korfu, så giva sig vissa slutsatser. Den, som vid slutet av detta stormaktskrig står moraliskt, politiskt och militärt stark, har alla utsikter att i folkens rådslag vinna gehör för sina berättigade önskemål. I Finland vet man sig orka till slutet, åtminstone moraliskt. Också militärt är man optimistisk, Finlands nuvarande armé med dess goda utrustning blir en hård nöt att knäcka även för stormaktstrupper, ifall de

lida av krigströtthet. Finlands folk litar på sin egen kraft. Detta är nyckeln till dess framtid. Om det med sin obotliga optimism genom alla världshändelsernas skiftningar klänger sig fast vid sina livsintressen, så komma stormakterna, om ej för annat så för att undvika ytterligare förvecklingar och slippa vidare kraftansträngningar, att respektera Finlands krav på en fri nationell tillvaro och godkänna fredsvillkor, som garantera de nödvändiga förutsättningarna härför.

Kan man tänka sig att i den mån Finlands krafter trots vilja och seghet icke skulle förslå för att genomdriva en positiv lösning av dess livsproblem, Sverige, förutsatt självfallet att Sverige gått oskadat genom kriget, skulle lämna Finland nödigt stöd? Är det för djärvt att ställa upp ett sådant framtidsperspektiv att Sverige och Finland genom ett gemensamt bestämt och kraftfullt uppträdande i efterkrigets trötta Europa skulle skapa sig den frihet och trygghet inom sina landamären, i vars hägn krigets skador kunde repareras och utvecklingen föras vidare från den punkt där den avbröts av världskonflikten?
